

Protokół posiedzenia Rady Bibliotecznej w dniu 26.11.2009 roku

Posiedzenie Rady Bibliotecznej otworzył Przewodniczący prof. dr hab. inż. Jerzy Błażejowski.

Poza stałymi członkami Rady w spotkaniu uczestniczył Prorektor ds. Nauki prof. dr hab. Grzegorz Węgrzyn, przedstawiciel koła NSZZ Solidarność mgr Antoni Kakareko oraz Kierownik Oddziału Czasopism UG mgr Magdalena Ruszkowska.

Porządek posiedzenia był następujący:

1/ Prenumerata czasopism zagranicznych na rok 2010

2/ Egzemplarz obowiązkowy

3/ Sprawy różne:

- informacje o finansach Biblioteki UG w 2009 roku

- zakupy literatury zagranicznej

4/ Sprawy bieżące

Ad.1 Na wstępie Dyrektor Biblioteki Głównej Grażyna Jaśkowiak zdała relację z przetargu na dostawę zagranicznych czasopism drukowanych w 2010 roku. Naszym dostawcą pozostaje firma A.B.E. Marketing, co wydaje się korzystne, ponieważ dotychczasowa z nią współpraca układała się pomyślnie. Koszt prenumeraty drukowanych wydawnictw ciągłych w 2010 roku wyniesie 1 847 944 zł. Na sumę tę składają się fundusze dotacji podmiotowej, czyli środki przeznaczone na działalność statutową w wysokości 1 531 259 zł oraz dopłata z budżetu Biblioteki w kwocie 316.685 zł (dofinansowanie ze środków ogólnouczelnianych na 2009 rok). Na prenumeratę baz przeznaczono 1 600 000 zł. Najdroższą okazała się baza ScienceDirect (wydawnictwa Elsevier). Pochłonęła 920 000 zł. Druga w kolejności to Springer - koszt 300 000 zł.

Dyrektor Biblioteki zakomunikowała, że istnieje duże prawdopodobieństwo, iż w 2010 roku zmieni się polityka dofinansowywania elektronicznych baz czasopism zagranicznych. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego będzie wdrażać ogólnokrajowy projekt, w którym licencją narodową mają zostać objęte największe z baz: ScienceDirect, Springer, Web of Science. Będą one w całości finansowane przez Ministerstwo NiSzw. W przypadku Uniwersytetu Gdańskiego oznaczałoby to oszczędność około 1 300 000 zł. Przewodniczący Rady Bibliotecznej uzupełnił informacje dotyczące projektu. Dodał, że całość kwoty przeznaczonej na jego realizację to 180 000 000 zł. W pierwszej wersji miał on dotyczyć następujących baz: ScienceDirect, Springer, Web of Science, EBSCO (pakiet podstawowy) oraz CPCI.

Ostatecznie w projekcie pozostały pierwsze trzy bazy. Przeznaczona na dofinansowanie kwota jest niewystarczająca. Nie pozwoli na zakup wielu wartościowych źródeł, na przykład baz amerykańskich, które są istotne dla rozwoju nauk ścisłych. Oszacowano, że dopiero kwota dwukrotnie wyższa, czyli około 350 000 000 zł byłaby niezbędna, by zakupić wszystkie podstawowe bazy dla uczelni wyższych.

W sytuacji kryzysu wygosparowanie takich środków z budżetu państwa jest trudne. Istnieją też wątpliwości, czy projekt będzie kontynuowany w kolejnych latach i jaki będzie dostęp do archiwów.

Na potwierdzenie tego Prorektor ds. Nauki wspominał o posiedzeniu Kolegium Prorektorów ds. Nauki i Rozwoju, na którym dyskutowano między innymi o dofinansowaniu szkół wyższych w zakresie zakupu baz. Niepokój wzbudził przepis, który mówi, że w pakiecie zakupionych baz gwarantuje się dostęp tylko do niektórych materiałów archiwalnych. Nie wiadomo, czy to sformułowanie odnosi się do 90 %, do 5 %, czy do całości. To niejasne stwierdzenie może oznaczać konieczność nabywania archiwów we własnym zakresie. Dyrektor Biblioteki Głównej Grażyna Jaśkowiak zwróciła uwagę na inny problem związany z omawianym zagadnieniem. Otóż, budżet państwa pojawia się później niż na początku roku. Jeśli nawet projekt licencji narodowej zostanie wdrożony, realne środki wpłyną dopiero około połowy roku. Tymczasem umowy z dostawcami baz i wynikające z nich płatności obowiązują od stycznia. Wydawcy nie mogą czekać na uregulowanie należności. Nie wywiązanie się z umowy może grozić zawieszeniem prenumeraty. W tej sytuacji istnieje prawdopodobieństwo, że uczelnia będzie musiała kredytować zakup baz. Ostatnią kwestią dotyczącą prenumeraty czasopism zagranicznych było przedstawienie wydatków na zakup papierowych wydawnictw ciągłych na kolejny rok. Dyrektor Biblioteki Głównej oznajmiła, że koszt tej prenumeraty wzrośnie z 1 850 000 zł do około 2 100 000 zł. Podsumowując, Dyrektor Biblioteki Głównej stwierdziła, że jeśli zostanie zrealizowany projekt licencji narodowej, Biblioteka chciałaby przejąć finansowanie baz specjalistycznych, kupowanych dotąd przez wydziały. Uprości to procedury płatności.

Ad.2 Przechodząc do drugiego punktu spotkania, profesor Jerzy Błażejowski zwrócił się do Dyrektora Biblioteki Głównej z prośbą o przedstawienie aktualnej sytuacji egzemplarza obowiązkowego (e.o.). Dyrektor przekazała najnowsze informacje, pochodzące z październikowego spotkania w Warszawie i listopadowego w Poznaniu. Uczestniczyli w nim wydawcy i dyrektorzy bibliotek otrzymujących e.o. Wydawcy stanowczo sprzeciwiają się bezpłatnemu przekazywaniu swoich publikacji siedemnastu bibliotekom, ponieważ pociąga to za sobą wysokie koszty. Uzyskali w tej kwestii wsparcie Biblioteki Narodowej. Środowisko bibliotekarskie broni prawa do zachowania egzemplarza obowiązkowego tłumacząc, że jest to główne źródło literatury krajowej. Sytuacja nie rysuje się optymistycznie. Powstała idea zastąpienia tradycyjnej postaci e.o. jego wersją elektroniczną. Niestety, nie określono jak ma wyglądać dostęp do tej wersji. Nie wiadomo, gdzie będzie umiejscowiony serwer przeznaczony do gromadzenia tego egzemplarza. Nie zostały jasno określone zasady, na jakich będzie można z niego korzystać oraz koszty tego przedsięwzięcia. Istnieją poważne obawy, że już sama zapowiedź likwidacji e.o. spowoduje zaniechanie przesyłania wydawnictw do bibliotek, zwłaszcza że nie istnieją żadne sankcje wobec wydawców, którzy ignorują ten ustawowy przepis. Pozostaje wysyłanie monitów, co najczęściej okazuje się nieskuteczne. Na wspomnianym spotkaniu w Poznaniu bibliotekarze wystosowali pismo do osób, które mają wpływ na uregulowanie sytuacji egzemplarza obowiązkowego. Oświadczyli, że przyjmuje się do wiadomości powstanie w przyszłości elektronicznej wersji e.o., która zastąpi jego tradycyjną postać. Może to nastąpić, gdy egzemplarz elektroniczny będzie już funkcjonował. Dyrektor G. Jaśkowiak poinformowała, że istnieją podstawy, by przypuszczać, iż właśnie Biblioteka Narodowa może okazać się dysponentem egzemplarza w nowej wersji. W październiku bieżącego roku powierzono Bibliotece Narodowej pełnienie funkcji Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów bibliotecznych. Na projekt ten przeznaczono 34 mln zł. Stąd

przypuszczenie, że w Bibliotece Narodowej może zostać zlokalizowany serwer, na którym gromadzone będą egzemplarze w wersji elektronicznej. Wszystkie te sygnały pozwalają wyciągnąć wniosek, że prawdopodobieństwo likwidacji egzemplarza w tradycyjnej jego postaci jest realne.

Jak żywe jest zainteresowanie e.o., a konkretnie prawem do jego otrzymywania świadczy fakt podejmowania tego tematu w dyskusjach, jakie mają miejsce na różnych spotkaniach środowisk akademickich.

Na potwierdzenie tych słów profesor J. Błażejowski wspominał o Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich. Zgłoszono tam postulat rozszerzenia grona odbiorców e.o. na uczelnie nie posiadające dotąd takiego przywileju. W tej sytuacji wydaje się, że dobrze przemyślany projekt wprowadzenia elektronicznego egzemplarza obowiązkowego mógłby rozwiązać problem powszechniejszego dostępu do literatury krajowej. Dyrektor Biblioteki Głównej zwróciła uwagę, że wydawcy nie są zainteresowani rozszerzeniem kręgu odbiorców egzemplarza obowiązkowego nawet w nowej wersji. Obawiają się utraty części zysków. Edytorzy woleliby ograniczyć ilość stanowisk, z których będzie dostęp do treści publikacji. W pierwszej wersji projektu założono, iż biblioteka otrzymująca obecnie egzemplarz papierowy, będzie miała dostęp do wersji online na jednym tylko komputerze. Ta propozycja jest nie do przyjęcia. Dlatego biblioteki postulowały, by dostęp istniał przynajmniej w sieci uczelnianej i dla większej liczby szkół wyższych niż to ma miejsce obecnie. Nie wiemy, jak ten problem zostanie ostatecznie rozwiązany. Na pewno warto zabiegać o zachowanie prawa do egzemplarza obowiązkowego. W naszym przypadku byłaby to strata księgozbioru na kwotę około 600 000 zł rocznie - mimo, że obowiązek przekazywania e.o. realizowany jest tylko w 65 %. Nie mamy możliwości wygospodarowania z budżetu takiej kwoty zwłaszcza w obecnie trudnej sytuacji, gdy finanse są ograniczane. Trzeba również pamiętać, że Biblioteka UG dzieli się otrzymywanym egzemplarzem z innymi księżnicami w Trójmieście. Jest ich dziewięć. Literatura, która nie przystaje do profilu naszych zbiorów, wzbogaca księgozbiory tych bibliotek.

Przewodniczący Rady zakończył dyskusję postulatem, by bronić prawa do zachowania egzemplarza obowiązkowego w takim kształcie, jak to ma miejsce obecnie. Jeśli chodzi o wersję elektroniczną e.o. jej zaakceptowanie będzie możliwe, gdy okaże się dobrze przygotowanym projektem, uwzględniającym oczekiwania środowiska akademickiego.

Ad. 3 W kolejnym punkcie spotkania omawiano sprawy różne. Jako pierwsza Dyrektor Biblioteki Głównej przedstawiła finanse Biblioteki za minione trzy kwartały bieżącego roku. Na 2009 rok przyznano Bibliotece budżet w wysokości 2 500 000 zł z zastrzeżeniem, że jest to kwota głównie przeznaczona na zakup księgozbioru. Na inne wydatki związane z utrzymaniem Biblioteki, fundusze miały pochodzić z dochodów własnych. Biblioteka dochodów takich ma niewiele. W tym roku bardzo zostały ograniczone zyski z wynajmu pomieszczeń. W większości sal odbywają się zajęcia dydaktyczne, za co nie pobiera się żadnych opłat. Z podsumowania wydatków na zakup księgozbioru w ubiegłych trzech kwartałach i prognoz na kwartał ostatni wynika, że powinniśmy zamknąć je w przewidywanej kwocie. Pozostanie jeszcze mała rezerwa. Jeśli chodzi o utrzymanie Biblioteki, czyli o fundusz rzeczowy, był niewielki deficyt.

W dalszej części sprawozdania Dyrektor G. Jaśkowiak przedstawiła wykorzystanie limitów na zakup literatury zagranicznej. W 2009 roku przeznaczono na ten cel 310 000 zł, z czego do 25 listopada wykorzystano 260 000 zł. Niektóre z wydziałów przekroczyły przyznane im limity, inne nie spożytkowały

swych środków. W ogólnym bilansie pozostały jeszcze rezerwy, a ponieważ nie ma w tej chwili zbyt wielu zamówień, wydatki powinny zamknąć się w zaplanowanej kwocie. Przewodniczący Rady podziękował Dyrektora Biblioteki Głównej za sprawozdanie, z którego wynika, że mimo trudnej sytuacji gospodarowanie finansami Biblioteki odbywa się sprawnie. Zachęcił przedstawicieli wydziałów do wykorzystania pozostałych środków budżetowych.

Kolejny punkt posiedzenia dotyczył zakupu literatury zagranicznej. Padło pytanie Profesor Krystyny Bieńkowskiej o możliwości zwiększenia ilości kupowanych egzemplarzy tej samej zagranicznej książki. W odpowiedzi Dyrektor Biblioteki Głównej wyjaśniła, że zgodnie z przyjętą polityką gromadzenia w Bibliotece UG, dokonuje się zakupu pojedynczych egzemplarzy danego tytułu. Zakup każdego egzemplarza wydawnictwa zagranicznego jest dużym wydatkiem. W tej chwili Biblioteka nie posiada środków, które pozwoliłyby na zmianę przyjętej zasady. Prorektor, Profesor G. Węgrzyn potwierdził, że przy ograniczonych funduszach Uczelni nie można liczyć na szybkie rozwiązanie tej kwestii.

Przewodniczący Rady przypomniał, że pojedyncze egzemplarze literatury zagranicznej w znakomitej większości udostępnia się w czytelnich Biblioteki UG. Zawsze jest więc możliwe sięgnięcie do nich. Oczywiście nie zaspokaja to wszystkich potrzeb, jednak przy skromnym budżecie pozwala na gromadzenie różnorodnej literatury. Odejście od zasady zakupu pojedynczego egzemplarza spowoduje, że w rezultacie będziemy kupować mniej literatury zagranicznej. Trzeba dokonać wyboru na rzecz różnorodności - nie ilości. Takie stanowisko będzie rekomendowane Rektorowi, by pozostać przy dotychczasowej polityce gromadzenia. Członkowie Rady Bibliotecznej przychyliłi się do takiego wniosku. Jeśli zaś dostępne są środki finansowe z innych źródeł niż budżet Biblioteki, można je zagospodarować na zakup dodatkowych egzemplarzy publikacji zagranicznych.

W dalszej części spraw różnych mgr inż. Ewa Chrzan, wicedyrektor Biblioteki UG, przedstawiła informację o projekcie Pomorska Biblioteka Cyfrowa. W czerwcu bieżącego roku zostały przyznane środki na jego realizację. Biblioteka UG zakupiła już profesjonalny skaner książkowy. Prace przy wykorzystaniu tego urządzenia rozpoczęły się. Nabyliśmy również skaner umożliwiający wykonywanie skanów z mikrofilmów oraz oprogramowanie (Adobe Photoshop, DjVu) służące przygotowaniu zeskanowanych materiałów do prezentacji w bibliotece cyfrowej. Oprogramowaniem, które będzie obsługiwało PBC, jest krajowy produkt dLibra używany przez większość bibliotek cyfrowych w Polsce. W grudniu bieżącego roku zostanie zakupione wspomniane oprogramowanie dLibra, które będzie umiejscowione w Centrum Informatycznym TASK na serwerze dedykowanym bibliotece cyfrowej. Pomorska Biblioteka Cyfrowa, bo taką oficjalnie nadano jej nazwę, ma już zarezerwowany adres internetowy.

Dyrektor Biblioteki Głównej przedstawiła plany dotyczące wyboru materiałów do digitalizacji. W pierwszej kolejności zeskanowane zostaną XIX-wieczne czasopisma i książki. Z literaturą współczesną będzie kłopot ze względu na prawa autorskie, które ograniczają możliwość publikowania ich treści na stronach bibliotek elektronicznych. Pierwsze efekty pracy będą zaprezentowane w pierwszym kwartale 2010 roku.

Kolejny komunikat przekazany przez Dyrektora Biblioteki Głównej dotyczył wznowienia prac nad sporządzaniem bibliografii dorobku pracowników naukowych Uniwersytetu Gdańskiego. Opracowywanie jej w formie tradycyjnej zawieszono w 1999 roku, w elektronicznej wersji nigdy nie powstała.

Zakupiono już do tego celu profesjonalny system Expertus. Przeprowadzone zostaną szkolenia z obsługi

tego programu, a od nowego roku bibliografia będzie opracowywana i udostępniana w formie elektronicznej. Ostatnia informacja, którą przedstawiła zebranym Dyrektor G. Jaśkowiak, dotyczyła stanu liczebnego księgozbioru w nowym gmachu Biblioteki UG. W czasie wakacji podjęto próbę dokładnego policzenia woluminów zgromadzonych w Bibliotece. Okazało się, że zgodnie z założonym planem jest już 0,5 mln zbiorów, czyli powierzchnia przeznaczona na księgozbiór została wypełniona. Zaistniała potrzeba dostawienia dodatkowych regałów, a także ze względu na rosnącą liczbę czytelników, dodatkowych dla nich stanowisk. W związku z tym coraz wyraźniej rysuje się potrzeba pozyskania nowych powierzchni. Dyrektor przypomniała, że w lipcu 2008 roku ogłoszono konkurs na projekt magazynu. Pojawiły się dwa projekty, z których żaden nie został skierowany do realizacji. Przewodniczący Rady wyjaśnił, że ze względu na kilka inwestycji w UG, które już są i będą wkrótce realizowane, nie można rozpocząć kolejnej. Prawdopodobnie jeszcze w czasie trwania obecnej kadencji władz, zostaną podjęte próby pozyskania środków na budowę magazynowca. Problem magazynowania stanie się palący, gdy kolejne wydziały zostaną przeniesione do kampusu w Oliwie, a z nimi księgozbiory specjalistyczne. Miejsce na budynek magazynu jest zarezerwowane.

Ad. 4 W punkcie sprawy bieżące mgr Dorota Chlebowska zgłosiła problem tworzenia opisów bibliograficznych dla prac doktorskich. Chodzi o trudność odróżnienia osób o takim samym imieniu i nazwisku. Bibliotekarze nie mają uprawnień, by umieszczać w bazie dodatkowych informacji o autorze (np. daty urodzenia) bez jego zgody. Dlatego dobrze byłoby rozwiązać tę kwestię jakąś regulacją. Przewodniczący Rady zanotował ten postulat jako problem do rozwiązania. W innej sprawie głos zabrała mgr Dorota Kowalik. Zwróciła się do Prorektora, Profesora Grzegorza Węgrzyna z pytaniem o losy pisma, które zostało wystosowane 12 marca 2009 roku do Kanclerza UG. Dotyczyło niskiej wilgotności powietrza w nowym budynku Biblioteki Głównej. Problem ten został oficjalnie poruszony na zebraniu pracowników Biblioteki UG w lutym bieżącego roku, na którym był obecny Prorektor, Profesor G. Węgrzyn. Zgodnie z jego zaleceniem sprawę powyższą przedstawiono we wspomnianym piśmie. W Bibliotece podjęto pewne środki, by zaradzić zgłaszanym niedogodnościom. Zadbano o częstsze wietrzenie pomieszczeń. Niestety, w dalszym ciągu wilgotność powietrza pozostaje na poziomie 26-27 %. Nie jest to korzystne dla przebywających w budynku osób, jak i dla księgozbioru. W odpowiedzi na postawione pytanie Prorektor obiecał skonsultowanie się z Kanclerzem i ostateczne wyjaśnienie tej kwestii.

Posiedzenie zakończył profesor Jerzy Błazejowski. Zapowiedział, że na kolejnym spotkaniu rozpoczną się prace nad nowelizacją regulaminu Rady Bibliotecznej.

Przewodniczący Rady podziękował zgromadzonym za przybycie i złożył życzenia z okazji nadchodzących Świąt i Nowego Roku.

Protokołowała : Agnieszka Fiebig